

Enkele onderwerpen uit de Duitse grammatica

Inhoudsopgave:

De naamvallen	2
De eerste naamval	3
De tweede naamval	4
De derde naamval	5
De vierde naamval	7
De der-groep en de ein-groep	8
Voorzetsels met de derde of de vierde naamval	9
Werkwoorden met de derde naamval	10
Werkwoorden met de vierde naamval	10
Het bijvoeglijk naamwoord	11
Het zelfstandig gebruikte bijvoeglijk naamwoord	12
Hoofdtelwoorden, rangtelwoorden en breuken	13
De trappen van vergelijking	14
Het zwakke zelfstandig naamwoord	15
Het betrekkelijk voornaamwoord	16
Het vragend voornaamwoord	18
Het persoonlijk voornaamwoord	19
Het zwakke werkwoord	20
Haben, sein en werden	21
Onregelmatige werkwoorden	21
De hulpwerkwoorden van modaliteit + wissen	22
Het sterke werkwoord	23
Opmerkingen over een aantal sterke werkwoorden	24
Lijst met de sterke werkwoorden	25
De aanvoegende wijs	27
De woordvolgorde	29
De komma	30

De naamvallen = die Kasus

Je onderscheidt in het Duits vier naamvallen:

De eerste naamval = der Nominativ

Je gebruikt in de volgende gevallen de eerste naamval:

- a. bij een onderwerp (= ond);
- b. bij een naamwoordelijk gezegde (= ng).

De tweede naamval = der Genitiv

Je gebruikt in de volgende gevallen de tweede naamval:

- a. in plaats van het voorzetsel **von**;
- b. na een voorzetsel met de tweede naamval.

De derde naamval = der Dativ

Je gebruikt in de volgende gevallen de derde naamval:

- a. bij een meewerkend voorwerp (= mv);
- b. na (soms voor) een voorzetsel met de derde naamval;
- c. bij een werkwoord met derde naamval.

De vierde naamval = der Akkusativ

Je gebruikt in de volgende gevallen de vierde naamval:

- a. bij een lijdend voorwerp (= lv);
- b. bij een tijdsbepaling zonder voorzetsel (= tzv);
- c. na een voorzetsel met de vierde naamval;
- d. bij een werkwoord met de vierde naamval.

De eerste naamval = der Nominativ

Je gebruikt in de volgende gevallen de eerste naamval:

- bij een onderwerp (= ond);
- bij een naamwoordelijk gezegde (= ng).

Het onderwerp

Je vindt het onderwerp (= ond) door de vraag te stellen: **wie / wat + gezegde?**

Voorbeeld: De man loopt naar huis. → Wie loopt? → de man = onderwerp
Der Mann geht nach Hause.

Let op:

Zowel voor het Nederlands als voor het Duits geldt: **het onderwerp begint nooit met een voorzetsel!**

Het naamwoordelijk gezegde

Je krijgt een naamwoordelijk gezegde, wanneer er een **koppelwerkwoord** in de zin staat.

Voor het Duits moet je drie koppelwerkwoorden onthouden:

sein = zijn
werden = worden¹
bleiben = blijven

Voorbeeld: De man is de trainer. = Der Mann ist der Trainer.
de man = onderwerp; de trainer = naamwoordelijk gezegde²
De man en de trainer zijn *dezelfde* persoon. Ze krijgen daarom ook *dezelfde* naamval.

Algemeen geldt: **wat hetzelfde is, staat in dezelfde naamval.**

Let ook op zinnen als:

- Dit is ... → Dies ist ... → Dies ist mein Vater. **Dies, das, es** en **mein Vater** hebben steeds
- Dat is ... → Das ist ... → Das ist mein Vater. betrekking op dezelfde persoon. Ze staan dus
- Het is ... → Es ist ... → Es ist mein Vater. allemaal in dezelfde (hier: eerste) naamval!!

Hieronder staan de vormen van de eerste naamval vet gedrukt.

der = de / het					ein = een				
	m	v	o	mv		m	v	o	mv ³
1	der	die	das	die	1	ein	eine	ein	keine
2	des	der	des	der	2	eines	einer	eines	keiner
3	dem	der	dem	den	3	einem	einer	einem	keinen
4	den	die	das	die	4	einen	eine	ein	keine

Staat een woord in de eerste naamval dan moet je dus de vorm gebruiken die achter het getal 1 staat! Het zijn de vormen zoals je ze in de woordenlijsten en het woordenboek aantreft.

Je ziet dus dat voor de eerste naamval geldt:

bij:	hoort:	voorbeeld:	
der	ein	der Vater	ein Vater
das	ein	das Kind	ein Kind
die (→ vrouwelijk)	eine	die Mutter	eine Mutter
die (→ meervoud)	keine	die Frauen	keine Frauen

¹ Als **werden** de betekenis **zullen** heeft, is het geen koppelwerkwoord!!

² Eigenlijk zou je moeten zeggen: "de trainer" = naamwoordelijk deel van het naamwoordelijk gezegde. Maar dit verschil laten we voor het gemak maar zitten.

³ In het meervoud wijken we uit naar kein (= geen), omdat je *een* niet in het meervoud kunt gebruiken. Je kunt bijv. niet zeggen: Ik zie een mensen. Maar wel: Ik zie geen mensen.

De tweede naamval = der Genitiv

Je gebruikt in de volgende gevallen de tweede naamval:

- in plaats van het voorzetsel **von**;
- na een voorzetsel met de tweede naamval.

De tweede naamval in plaats van het voorzetsel von

Je gebruikt geen **von**, maar een tweede naamval in de volgende combinatie:

zelfstandig naamwoord	van	verbuigbaar woord ⁴	zelfstandig naamwoord
het huis	van	de	lerares
das Haus	der		Lehrerin

Voorbeeld: Siehst du dort das Haus der Lehrerin?

Vergelijk in het Nederlands: God is de schepper **des** hemels en **der** aarde.

God is de schepper **van de** hemel en **van de** aarde.

Let op: **mannelijke** en **onzijdige** zelfstandige naamwoorden krijgen in de 2e naamval de uitgang:

es → bij een woord dat uit één lettergreep bestaat: der Mann → des Mannes

s → bij een woord dat uit meer dan een lettergreep bestaat: der Lehrer → des Lehrers

Achter de volgende voorzetsels komt de tweede naamval:

- anlässlich = ter gelegenheid van
- aufgrund = naar aanleiding van, op grond van
- außerhalb = buiten
- diesseits = aan deze kant van
- innerhalb = binnen
- infolge = ten gevolge van, als gevolg van
- jenseits = aan de andere kant van
- statt = in plaats van
- trotz = ondanks
- unweit = niet ver van, in de buurt van
- während = tijdens, gedurende
- wegen = wegens, vanwege

Enkele voorbeelden:

- Anlässlich seines Jubiläums** veranstalteten wir eine Feier. Ter gelegenheid van zijn jubileum organiseerden wij een feest.
- Innerhalb einer Stunde** kam er zurück. Binnen een uur kwam hij terug.
- Aufgrund Ihres Schreibens** teile ich Ihnen mit, dass ich nicht kommen kann. Naar aanleiding van uw schrijven deel ik u mede dat ik niet kan komen.
- Infolge des Wetters** konnte das Flugzeug nicht abfliegen. Ten gevolge van het weer kon het vliegtuig niet vertrekken.
- Er wohnt **unweit dieser Stadt**. Hij woont in de buurt van deze stad.

Hieronder staan de vormen van de tweede naamval vet gedrukt.

der-groep					ein-groep				
	m	v	o	mv		m	v	o	mv
1	der	die	das	die	1	ein	eine	ein	keine
2	des	der	des	der	2	eines	einer	eines	keiner
3	dem	der	dem	den	3	einem	einer	einem	keinen
4	den	die	das	die	4	einen	eine	ein	keine

Staat een woord in de tweede naamval dan moet je de vorm gebruiken die achter het getal 2 staat!

⁴ **verbuigbaar woord** = woord uit de der-groep (→ dies-, jen-, jed- enz.)
 ein-groep (→ ein-, kein-, mein- enz.)
 bijvoeglijk naamwoord (→ groot, klein, arm, hoog enz.)

De derde naamval = der Dativ

Je gebruikt in de volgende gevallen de derde naamval:

- bij een meewerkend voorwerp (= mv);
- na (soms voor) een voorzetsel met de derde naamval.

Het meewerkend voorwerp

Het meewerkend voorwerp is het zinsdeel waar je in het Nederlands **aan** of **voor** voor kunt zetten. Je kunt deze voorzetsels meestal ook weglaten.

Voorbeeld:

Ik geef het boek **aan het kind**. = Ik geef het kind het boek. = Ich gebe **dem Kind** das Buch.
Let op de woordvolgorde!!

Voorzetsels met de derde naamval

Achter de volgende voorzetsels komt de derde naamval:

mit	= met
nach	= na, naar
bei	= bij
seit	= sinds
von	= van (in lijdende zinnen: door)
zu	= naar, te, tot, (soms: bij)
zuwider	= in strijd met
entgegen	= tegemoet (aan)
außer	= behalve
aus	= uit
gemäß	= overeenkomstig
gegenüber	= tegenover

Let op:

- zuwider** en **entgegen** staan *achter* het woord dat de derde naamval krijgt. Het zijn dus eigenlijk achterzetsels!
- gemäß** en **gegenüber** kunnen zowel *voor* als *achter* het woord staan dat de derde naamval krijgt. Bij persoonlijke voornaamwoorden is gegenüber echter altijd een achterzetsel:
Sie sitzt ihm gegenüber. = Zij zit tegenover hem.

Voorbeelden met de voorzetsels van de derde naamval staan op de volgende bladzijde.

Hieronder staan de vormen van de derde naamval vet gedrukt.

der-groep					ein-groep				
	m	v	o	mv		m	v	o	mv
1	der	die	das	die	1	ein	eine	ein	keine
2	des	der	des	der	2	eines	einer	eines	keiner
3	dem	der	dem	den	3	einem	einer	einem	keinen
4	den	die	das	die	4	einen	eine	ein	keine

Staat een woord in de derde naamval dan moet je dus de vorm gebruiken die achter het getal 3 staat!

Let op:

In plaats van:	schrijft en zegt men vaak:
bei + dem	beim
von + dem	vom
zu + dem	zum
zu + der	zur

Zelfstandige naamwoorden krijgen in de derde naamval meervoud een n, behalve als ze in het meervoud al op een n of een s eindigen: die Männer → mit den Männern maar: mit den Eltern, mit den Autos
--

Voorbeelden met de voorzetsels van de derde naamval:

Ich rede mit meinem Chef.	Ik spreek met mijn chef.
Er erschien nach einer Woche.	Hij verscheen na een week.
Wir fahren nach Berlin.	Wij gaan / rijden naar Berlijn.
Er arbeitet bei seinem Bruder.	Hij werkt bij zijn broer.
Ich wohne dort seit einem Jahr.	Ik woon daar sinds een jaar.
Ich hörte es von deiner Schwester.	Ik hoorde het van je zus.
Alle Artikel werden von seinem Vater geliefert.	Alle artikelen worden door zijn vader geleverd.
Er fährt zum Bahnhof.	Hij rijdt naar het station.
Sie setzt sich zu ihrem Freund.	Ze gaat bij haar vriend zitten.
Zu meinem Erstaunen kam er auch.	Tot mijn verbazing kwam hij ook.
Er handelt dem Gesetz zuwider .	Hij handelt in strijd met de wet.
Ich komme Ihrem Wunsch entgegen .	Ik kom aan uw wens tegemoet.
Außer der Karte habe ich alles bezahlt.	Behalve het kaartje heb ik alles betaald.
Ich liefere Ihnen aus meinem Vorrat.	Ik lever u uit mijn voorraad.
Wir handeln den Vorschriften gemäß .	We handelen overeenkomstig de voorschriften.
Wir handeln gemäß den Vorschriften.	
Er wohnt der Schule gegenüber .	Hij woont tegenover de school.
Er wohnt gegenüber der Schule.	

Het Nederlandse woord **bij** vertaal je bij personen met **bei** of **zu**. Je gebruikt:

- **bei** bij een rust: Er *steht* bei mir. = Hij staat bij me.
- **zu** bij een beweging: Er *kommt* zu mir. = Hij komt bij me. (= Hij komt naar me toe.)

Het Nederlandse woord **bij** vertaal je bij dingen meestal met **an**. Je gebruikt:

an (+ 3e naamval) bij een rust:	Er <i>steht</i> an Fenster.	= Hij staat bij het raam.
an (+ 4e naamval) bij een beweging:	Er <i>stellt</i> sich an Fenster.	= Hij gaat bij het raam staan.

zu, nach en in:

Naar vertaal je door **zu**:

bij personen:	Ich gehe zu ihnen.	= Ik ga naar hen toe.
voor een woord uit de der- of de ein-groep:	Ich gehe zum Markt.	= Ik ga naar de markt.

Naar vertaal je door **nach**⁵:

voor namen van steden en landen zonder lidwoord:	Ich reise nach Frankfurt / nach Amerika.
als er geen woord uit de der- of de ein-groep staat:	Er geht nach links.
in vaste combinaties zoals: suchen nach (= zoeken naar), fragen nach (= vragen naar) enz.	

Naar vertaal je door **in** (+ 4e naamval):

voor namen van landen met een lidwoord:	Ich fliege in die USA	= Ik vlieg naar de VS.
als "naar" betekent "naar binnen gaan":	Ich gehe in die Kirche.	= Ik ga naar de kerk.

⁵ Een apart geval vormt de vertaling van het Nederlandse woord (t)huis.

Drukt het werkwoord een *rust* uit, dan gebruik je **zu Hause**. Ich *bleibe* heute zu Hause.
Drukt het werkwoord een *beweging* uit dan gebruik je **nach Hause**. Ich *gehe* jetzt nach Hause.

Let op: het huis = das Haus. Vroeger kregen mannelijke en onzijdige zelfstandige naamwoorden in het enkelvoud een e. In sommige vaste verbindingen zoals "nach Hause" en "zu Hause" is deze e bewaard gebleven.

De vierde naamval = der Akkusativ

Je gebruikt in de volgende gevallen de vierde naamval:

- bij een lijdend voorwerp (= lv);
- bij een tijdsbepaling zonder voorzetsel (= tzv);
- na een voorzetsel met de vierde naamval.

Het lijdend voorwerp

Je vindt het lijdend voorwerp (= lv) door de vraag te stellen: **wie / wat + gezegde + onderwerp?**

Voorbeeld: De man koopt een boek. → Wat koopt de man? → een boek = lijdend voorwerp
Der Mann kauft ein Buch.

Tijdsbepaling zonder voorzetsel

Je vindt een tijdsbepaling zonder voorzetsel (= tzv) door de vraag te stellen: **hoelang of wanneer?**

Voorbeeld: Hij werkt een uur. → hoelang? → een uur = tijdsbepaling zonder voorzetsel
Er arbeitet eine Stunde.

Voorzetsels met de vierde naamval

Achter de volgende voorzetsels komt de vierde naamval:

- durch = door, door middel van
- für = voor
- ohne = zonder
- um = om
- bis = tot(aan)
- gegen = tegen
- entlang = langs
- wider = tegen

Let op:

entlang staat achter het woord dat de vierde naamval krijgt. Het is dus eigenlijk een achterzetsel!
wider is verouderd. Het komt alleen nog voor in enkele vaste uitdrukkingen.

Voorbeelden:

1. Er fuhr durch die Stadt.	Hij reed door de stad.
2. Sie tun das alles für den Vater	Zij doen dat allemaal voor de vader.
3. Ohne Ihre Hilfe gelingt es nicht.	Zonder uw hulp lukt het niet.
4. Ich bitte Sie um Ihre Nachricht.	Ik verzoek u om uw bericht.
5. Wir warten bis nächsten Monat.	Wij wachten tot (de) volgende maand.
6. Das ist gegen die Verabredung.	Dat is tegen de afspraak.
7. Er fährt den Kanal entlang .	Hij rijdt langs het kanaal. (Let op de Duitse volgorde!!)
8. Wider besseres Wissen fuhr er hin.	Tegen beter weten in reed hij erheen.

der-groep					ein-groep				
	m	v	o	mv		m	v	o	mv
1	der	die	das	die	1	ein	eine	ein	keine
2	des	der	des	der	2	eines	einer	eines	keiner
3	dem	der	dem	den	3	einem	einer	einem	keinen
4	den	die	das	die	4	einen	eine	ein	keine

Staat een woord in de vierde naamval dan moet je de vorm gebruiken die achter het getal 4 staat!

De der-groep en de ein-groep

➤ **der-groep:**

Tot de der-groep behoren de volgende woorden:

1. der / die / das enz. = de / het
2. dies- = deze / dit
3. jen- = die / dat
4. jed- = ieder / elk
5. welch- = welk
6. solch- = zulk / zo'n
7. manch = menig / sommig⁶
8. all- = al / alle

Deze woorden krijgen dezelfde laatste letter als *der / die / das*.

Voorbeeld:

der				dies			
m	v	o	mv	m	v	o	mv
1 der	die	das	die	1 dieser	diese	dieses	diese
2 des	der	des	der	2 dieses	dieser	dieses	dieser
3 dem	der	dem	den	3 diesem	dieser	diesem	diesen
4 den	die	das	die	4 diesen	diese	dieses	diese

ein-groep:

Tot de ein-groep behoren de volgende woorden:

1. ein- = een
2. kein- = geen
3. mein- = mijn
4. dein- = jouw
5. sein- = zijn
6. ihr- = haar
7. unser- = ons / onze
8. euer- = jullie
9. ihr- = hun
10. Ihr- = uw

Deze woorden krijgen dezelfde laatste letter als *ein*.

Voorbeeld:

ein				ihr			
m	v	o	mv	m	v	o	mv
1 ein	eine	ein	keine	1 ihr	ihre	ihr	ihre
2 eines	einer	eines	keiner	2 ihres	ihrer	ihres	ihrer
3 einem	einer	einem	keinen	3 ihrem	ihrer	ihrem	ihren
4 einen	eine	ein	keine	4 ihren	ihre	ihr	ihre

Opmerking:

Wanneer er achter euer- een e in de uitgang komt, dan vervalt meestal de e voor de r:
 Sie kauft ein Buch für euren Vater. (in plaats van "euere")

⁶ Staat **manch** voor een zelfstandig naamwoord in het **enkelvoud**, dan betekent het **menig**: Mancher Schüler lernt nicht mehr als zwei Stunden pro Tag. = Menig leerling leert niet meer dan twee uur per dag.

Staat **manch** voor een zelfstandig naamwoord in het **meervoud**, dan betekent het **sommig**: Manche Leute haben eine andere Ansicht. = Sommige mensen hebben een andere mening.

Voorzetsels met de derde of de vierde naamval

Achter de volgende voorzetsels komt de derde of de vierde naamval:

1. an = aan ⁷
2. auf = op ⁸
3. hinter = achter
4. neben = naast
5. in = in ⁹
6. über = over, boven
7. unter = onder, beneden
8. vor = voor (in bepalingen van tijd en plaats ¹⁰)
9. zwischen = tussen

in plaats van:	gebruikt men vaak:
an + das	ans
an + dem	am
in + das	ins
in + dem	im

Bepaal de juiste naamval aan de hand van de volgende drie regels:

1. Als **über** de betekenis **over** heeft gebruik je altijd de **vierde** naamval.¹¹

2. **bepaling van plaats:**
- a. **rust + 3**
Je stelt de vraag: **waar?**
Er steht auf der Treppe.
stehen = rust
 - b. **beweging binnen een gebied + 3**
Je stelt de vraag: **waar?**
Die Kinder spielen im Garten.
spielen = beweging
im Garten = binnen een gebied
 - c. **doelgerichte beweging ¹² + 4**
Je stelt de vraag: **waarheen?**
Er geht in den Garten.
gehen = beweging
in den Garten = doelgericht

3. Als regel 1 en 2 niet van toepassing zijn, dan geldt altijd de **7/2-regel**:

- na **auf** en **über** gebruik je de **vierde** naamval: auf die Dauer = op den duur
- na de overige 7 voorzetsels de derde naamval: vor einer Woche = een week geleden

Deze combinaties krijgen de vierde naamval:	Deze combinaties krijgen de derde naamval:
denken an = denken aan	ankommen an, auf / in = aankomen op / in
sich erinnern an = zich herinneren	zweifeln an = twijfelen aan
glauben an = geloven aan / in	eintreffen in = aankomen in
gehören in = horen in	erscheinen in / an / auf = verschijnen in / aan / op
sich gewöhnen an = wennen aan	Platz nehmen auf / in = plaats nemen op / in
grenzen an = grenzen aan	vorbeikommen an, vor- überkommen an = passeren, komen langs

⁷ soms: naar, bij

⁸ soms: naar

⁹ soms: naar

¹⁰ Bijv.: Er steht vor der Tür. (→ plaats) Er kam vor zwölf Uhr zurück. (→ tijd)

In de overige gevallen gebruik je für: Er kaufte Blumen für seine Mutter.

¹¹ Heeft **über** de betekenis **boven** dan moet je regel 2 of 3 gebruiken!

¹² Er wordt ook wel gewerkt met het volgende verschil:

- **verandering van toestand** → **4**: Er geht in den Garten. = Hij loopt de tuin in.
Dus: eerst was de man niet in de tuin, maar later wel.
- **geen verandering van toestand** → **3**: Er arbeitet im Garten. = Hij werkt in de tuin.
Dus: de man bevindt zich steeds in de tuin.

Werkwoorden met de derde naamval = Verben mit dem Dativ

Er zijn enkele Duitse werkwoorden waarbij het lijdend voorwerp de derde naamval krijgt (en dus niet de vierde). Hieronder volgen de belangrijkste werkwoorden waarvoor deze uitzondering geldt:

begegnen	= ontmoeten
danken	= (be)danken
dienen	= dienen
drohen	= dreigen
folgen	= volgen
glauben	= geloven
gleichen	= lijken op
gratulieren	= feliciteren
helfen	= helpen
schaden	= schaden
(ver)trauen	= vertrouwen

Voorbeelden:

Gestern <i>bin</i> ich meinem Onkel noch begegnet.	= Gisteren <i>heb</i> ik mijn oom nog ontmoet.
Ich danke dem Fahrer für seine Hilfe.	= Ik bedankte de chauffeur voor zijn hulp.
Ein Soldat dient dem Vaterland.	= Een soldaat dient het vaderland.
Er drohte dem Direktor mit einem Prozess.	= Hij dreigde de directeur met een proces.
Kannst du diesem Redner folgen?	= Kun jij deze spreker volgen?
Glaubst du jenem Mann?	= Geloof jij die man?
Das Mädchen gleicht ihrer Mutter.	= Het meisje lijkt op haar moeder.
Er gratulierte dem Sieger zu dem Erfolg.	= Hij feliciteerde de winnaar <i>met</i> het succes.
Kannst du meinem Vater helfen?	= Kun jij mijn vader helpen?
Rauchen schadet der Gesundheit.	= Roken schaadt de gezondheid.
Ich (ver)traue diesem Mann nicht.	= Ik vertrouw deze man niet.

Veel werkwoorden met een voorzetsel van de derde naamval erin krijgen ook de derde naamval.
Voorbeeld: **bei**wohnen → Er wohnte **der** Versammlung bei. = Hij woonde de vergadering bij.

Werkwoorden met de vierde naamval = Verben mit dem Akkusativ

Er zijn enkele Duitse werkwoorden waarbij het meewerkend voorwerp de vierde naamval krijgt (en dus niet de derde). Hieronder volgen de belangrijkste werkwoorden waarvoor deze uitzondering geldt:

1. fragen	= vragen
2. bitten	= vragen, verzoeken
3. lehren ¹⁴	= leren
4. kosten	= kosten
5. angehen	= aangaan
6. interessieren	= interesseren

vragen = je wilt iets weten → fragen ¹³
vragen = je wilt iets hebben → bitten

Let op het voorzetsel: fragen nach ↔ bitten um
--

Voorbeelden:

Sie fragte den Mann nach dem Weg.	= Zij vroeg de man (naar) de weg.
Er bat seinen Freund um das Geld.	= Hij vroeg zijn vriend om het geld.
Er lehrt meine Schwester das Schwimmen.	= Hij leert mijn zus (het) zwemmen.
Die Arbeit kostet ihren Bruder viel Zeit.	= Het werk kost haar broer veel tijd.
Das geht meinen Chef nichts an.	= Dat gaat mijn chef niets aan.
Es interessierte meine Freunde nichts.	= Het interesseerde mijn vrienden niets.

Let ook op de constructie met **es gibt** waarbij in het Duits een vierde naamval wordt gebruikt:
Es gibt **keinen** Mann, der alles kann. = Er is geen man die alles kan.

¹³ Als de bijzin met **ob** begint, gebruik je altijd **fragen** en nooit bitten: Er fragt, ob du auch kommst.

¹⁴ Let op: **lernen** = zelf iets leren; **lehren** = iemand anders iets leren

Het bijvoeglijk naamwoord = das Adjektiv

Een bijvoeglijk naamwoord zegt iets van een zelfstandig naamwoord. Je vindt een bijvoeglijk naamwoord door de vraag te stellen: **welke / wat voor + zelfstandig naamwoord?**

Voorbeeld:

Hij is een jonge man? → Welke / wat voor man? → antwoord: jonge → jonge = bijv. naamwoord

We onderscheiden in het Duits drie groepen bij de verbuiging van het bijvoeglijk naamwoord:

1. De der-groep

	mannelijk	vrouwelijk	onzijdig	meervoud
1	der junge Mann	die junge Frau	das junge Kind	die jungen Kinder
2	des jungen Mannes	der jungen Frau	des jungen Kindes	der jungen Kinder
3	dem jungen Mann	der jungen Frau	dem jungen Kind	den jungen Kindern
4	den jungen Mann	die junge Frau	das junge Kind	die jungen Kinder

Tot de der-groep behoren de volgende woorden:

der / die / das	= de / het	welch-	= welk
dies-	= deze / dit	solch-	= zulk / zo'n
jen-	= die / dat	manch-	= menig / sommig
jed-	= ieder / elk	all-	= al / alle

2. De ein-groep

	mannelijk	vrouwelijk	onzijdig	meervoud
1	ein junger Mann	eine junge Frau	ein junges Kind	keine jungen Kinder
2	eines jungen Mannes	einer jungen Frau	eines jungen Kindes	keiner jungen Kinder
3	einem jungen Mann	einer jungen Frau	einem jungen Kind	keinen jungen Kindern
4	einen jungen Mann	eine junge Frau	ein junges Kind	keine jungen Kinder

Tot de ein-groep behoren de volgende woorden:

ein-	= een	ihr-	= haar
kein-	= geen	unser-	= ons / onze
mein-	= mijn	euer-	= jullie
dein-	= jouw	ihr-	= hun
sein-	= zijn	Ihr-	= uw

3. De rest-groep

	mannelijk	vrouwelijk	onzijdig	meervoud
1	kalter Wein	kalte Milch	kaltes Wasser	kalte Getränke
2	kalten Weines	kalter Milch	kalten Wassers	kalter Getränke
3	kaltem Wein	kalter Milch	kaltem Wasser	kalten Getränken
4	kalten Wein	kalte Milch	kaltes Wasser	kalte Getränke

Je gebruikt de rest-groep als er *geen* woord uit de der-groep of de ein-groep voor het zelfstandig naamwoord staat.

Voorbeeld: Er hat viele Freunde.

Als er voor een zelfstandig naamwoord meer dan één bijvoeglijk naamwoord staat, dan krijgen deze allemaal dezelfde laatste letter. Dit geldt voor alle drie groepen!!

Voorbeeld: Er hat einige **nette** deutsche Freundinnen. → rest-groep
Sie sprach mit einem **netten** jungen Mann. → ein-groep

Het zelfstandig gebruikte bijvoeglijk naamwoord = das substantivierte Adjektiv

Normaal staat in een zin een bijvoeglijk naamwoord voor een zelfstandig naamwoord. Voorbeeld: Im Krankenhaus liegen **krankte Leute**. = In het ziekenhuis liggen zieke mensen.

Wanneer het zelfstandig naamwoord niet in *dezelfde* zin wordt genoemd, spreken we van een zelfstandig gebruikt bijvoeglijk naamwoord.

Een zelfstandig gebruikt bijvoeglijk naamwoord heeft drie kenmerken:

- er staat geen zelfstandig naamwoord achter¹⁵;
- het wordt (daarom) met een hoofdletter geschreven;
- het krijgt de uitgang van een bijvoeglijk naamwoord¹⁶.

Voorbeelden:

- Im Krankenhaus liegen **krankte Leute**. → Im Krankenhaus liegen **Kranke**.
- Hier wohnen **arme Leute** und **reiche Leute**. → Hier wohnen **Arme** und **Reiche**.
- Er sprach mit einer **deutschen Frau**. → Er sprach mit einer **Deutschen**.
- Er ist ein **bekannter Mann**. → Er ist ein **Bekannter**.

Als je niet weet of het bijvoeglijk naamwoord bij een mannelijk of een vrouwelijk persoon hoort, ga je ervan uit dat het een man betreft:

- Hij sprach met een bekende. = Hij sprach met een bekende man. = Er sprach mit einem Bekannten.

enkele voorbeelden				
1.	de voorbijgaande	man	→ der Vorübergehende	= de voorbijganger
2.	de reizende	man	→ der Reisende	= de reiziger
3.	de bekende	man	→ der Bekannte	= de kennis
4.	de Duitse	man	→ der Deutsche	= de Duitser
5.	de vreemde	man	→ der Fremde	= de vreemdeling
6.	de gezonden	man	→ der Gesandte	= de gezant
7.	de aangestelde	man	→ der Angestellte	= de werknemer / bediende
8.	de voorzittende	man	→ der Vorsitzende	= de voorzitter
9.	de ervoor geplaatste	man	→ der Vorgesetzte	= de chef
10.	de verwante	man	→ der Verwandte	= de bloedverwant

Sommige zelfstandig gebruikte bijvoeglijke naamwoorden zijn voor ons niet tot een bijvoeglijk naamwoord te herleiden, bijv.: der Beamte = de ambtenaar.

Onzijdige vormen:

De onzijdige vormen komen met name voor bij de der-groep en de rest-groep:

der-groep: onzijdig				voorbeeld:			
1	das	junge	Kind	das	Gute		
2	des	jungen	Kindes	des	Guten		
3	dem	jungen	Kind	dem	Guten		
4	das	junge	Kind	das	Gute		

rest-groep: onzijdig				voorbeeld:			
1	kaltes	Wasser		etwas	Neues		
2	kalten	Wassers		etwas	Neuen		
3	kaltem	Wasser		etwas	Neuem		
4	kaltes	Wasser		etwas	Neues		

Voorbeelden:

- Hij vertelt iets / niets / weinig / veel nieuws = Er erzählt etwas / nichts / wenig / viel Neues.
- Hij komt steeds met iets nieuws. = Er kommt immer *mit* etwas Neuem.
- We hebben veel interessants gezien. = Wir haben viel Interessantes gesehen.
- Hij heeft al het mogelijke geprobeerd. = Er hat alles Mögliche versucht.
- Wij wensen u alle goeds. = Wir wünschen Ihnen alles Gute.

¹⁵ vandaar: "zelfstandig gebruikt"

¹⁶ vandaar: "bijvoeglijk naamwoord"

Hoofdtelwoord, rangtelwoord en breuk = Kardinalzahl, Ordinalzahl und Bruchzahl

	hoofdtelwoorden	rangtelwoorden	breuken
1	eins	erste	Je maakt een breuk door: rangtelwoord + l: dritte → ein Drittel = $\frac{1}{3}$ vierte → ein Viertel = $\frac{1}{4}$
2	zwei	zweite	
3	drei	dritte	let op: • de helft = die Hälfte • een half = ein Halb (in sommen: $\frac{1}{2} + \frac{1}{2} = 1$) • na een half uur = nach einer halben Stunde
4	vier	vierte	
5	fünf	fünfte	$1\frac{1}{2}$ = anderthalb $2\frac{1}{2}$ = zweieinhalb $3\frac{1}{2}$ = dreieinhalb $4\frac{1}{2}$ = viereinhalb • anderthalb enz. worden niet verbogen! • Na deze vormen staat het zelfstandig naamwoord in het meervoud: Er wartete zweieinhalb Stunden.
6	sechs	sechste	
7	sieben	siebte	
8	acht	achte	
9	neun	neunte	
10	zehn	zehnte	
11	elf	elfte	
12	zwölf	zwölfte	
13	dreizehn	dreizehnte	
14	vierzehn	vierzehnte	
15	fünfzehn	fünfzehnte	sommen: $2 + 3 = 5$ Zwei und drei macht fünf. $4 \times 3 = 12$ Vier mal drei macht zwölf. $7 - 1 = 6$ Sieben minus eins macht sechs. $8 : 4 = 2$ Acht geteilt durch vier macht zwei.
16	sechzehn	sechzehnte	
17	siebzehn	siebzehnte	
18	achtzehn	achtzehnte	
19	neunzehn	neunzehnte	
20	zwanzig	zwanzigste	
21	einundzwanzig	einundzwanzigste	
22	zweiundzwanzig	zweiundzwanzigste	
23	dreiundzwanzig	dreiundzwanzigste	
24	vierundzwanzig	vierundzwanzigste	
25	fünfundzwanzig	fünfundzwanzigste	het miljoen = die Million, die Millionen het miljard = die Milliarde, die Milliarden Eine Million Menschen war / waren auf der Flucht. Een miljoen mensen was op de vlucht.
26	sechszwanzig	sechszwanzigste	
27	siebenundzwanzig	siebenundzwanzigste	Als er achter "ein" geen zelfstandig naamwoord staat, gebruik je de vormen van de der-groep: 1. Er ist einer der Schüler. 2. Er erschien statt (+ 2) eines der Schüler. 3. Ich gab es einem der Schüler. 4. Sie sah einen der Schüler.
28	achtundzwanzig	achtundzwanzigste	
29	neunundzwanzig	neunundzwanzigste	
30	dreißig	dreißigste	
40	vierzig	vierzigste	
50	fünfzig	fünfzigste	
60	sechzig	sechzigste	
66	sechszwanzig	sechszwanzigste	
70	siebzig	siebzigste	
80	achtzig	achtzigste	
90	neunzig	neunzigste	
100	hundert	hundertste	De afwijkende vormen zijn vet gedrukt! Let op: 11 = elf 11. = elfte
1000	tausend	tausendste	
		rangtelwoord = hoofdtelwoord + te bij de getallen 1 t/m 19 hoofdtelwoord + ste bij de getallen vanaf 20 Je verbuigt de rangtelwoorden als gewone bijvoeglijke naamwoorden: • Er sitzt in der achten Reihe. = Hij zit in de achtste rij. Let op bij de datering van een brief: • Rotterdam, den 4. Februar 2020 (→ 4. = vierten)	

De trappen van vergelijking = die Komparation

	normaal	woord eindigend op d, t, s, ss, z, x, ß en sch ¹⁷
stellende trap	gelb = geel	süß = zoet, lief
vergotende trap	gelber	süßer
overtreffende trap	gelbst	süßest

Er zijn enkele woorden die in de vergotende en overtreffende trap een Umlaut krijgen:

Nederlands	stellende trap	vergotende trap	overtreffende trap
oud	alt	älter	ältest
arm	arm	ärmer	ärmst
dom	dumm	dümmer	dümmst
hard	hart	härter	härtest
jong	jung	jünger	jüngst
koud	kalt	kälter	kältest
slim	klug	klüger	klügst
kort	kurz	kürzer	kürzest
lang	lang	länger	längst
scherp	scharf	schärfer	schärfst
zwak	schwach	schwächer	schwächst
zwart	schwarz	schwärzer	schwärzest
sterk	stark	stärker	stärkst
warm	warm	wärmer	wärmst

Onregelmatig zijn:

Nederlands	stellende trap	vergotende trap	overtreffende trap
graag	gern	lieber	liebst
groot	groß	größer	größt
goed	gut	besser	best
hoog	hoch	höher	höchst
dichtbij	nah	näher	nächst
veel	viel	mehr	meist

•hoch

Als er achter **hoch** een **e** in de uitgang komt, vervalt de **c**:

Es is ein hoher Turm = Het is een hoge toren.

•woorden op -el en -er

Bijvoeglijke naamwoorden die eindigen op **el** verliezen in de vergotende trap altijd en die op **er** verliezen meestal de **e**: dunkel → dunkler; teuer → teu(**e**)rer teuer = duur; dunkel = donker

•het bijvoeglijk naamwoord

Na de vergotende en overtreffende trap volgt gewoon de uitgang van het bijvoeglijk naamwoord:
Er ist der älteste Mann des Dorfes. = Hij is de oudste man van het dorp.

•wie, als en gleich

In het Duits gebruik je na de stellende trap "wie" en na de vergotende trap "als":

Er ist **ebenso** groß **wie** sein Bruder (ist). = Hij is **even** groot **als** zijn broer (is).

Er ist größer **als** sein Bruder (ist). = Hij is groter **dan** zijn broer (is).

Volgt er bij de stellende trap na "even" geen "als", dan vertaal je "even" door "gleich":

Zij zijn **even** groot. = Sie sind **gleich** groß.

•de constructie met am

De constructie "het +st" vertaal je in het Duits door "am +(e)sten":

Sie lacht **am lautesten**. = Zij lacht **het hardst**.

Wer ist **am schnellsten**? = Wie is **het snelst**?

•vergelijken van twee personen / dingen

Bij het vergelijken van slechts twee personen of dingen gebruik je in het Duits de vergotende trap:

Wer von den beiden Männern ist der stärkere? = Wie van de beide mannen is de sterkste?

¹⁷ Eindigt een woord op een **h** of op een **klinker** dan kan de overtreffende trap ook een extra **e** krijgen: neu → neu(e)st = nieuwst; froh → froh(e)st = blijst, vrolijkst.

Het zwakke zelfstandig naamwoord = das schwache Substantiv

Er is in het Duits een aantal **mannelijke** zelfstandige naamwoorden dat zwak is. Zwak wil zeggen dat ze 7 keer de uitgang **n** of **en** krijgen. Voorbeeld:

	enkelvoud	
1	der	Junge
2	des	Jungen
3	dem	Jungen
4	den	Jungen

	meervoud	
1	die	Jungen
2	der	Jungen
3	den	Jungen
4	die	Jungen

7 keer wil dus zeggen:

enkelvoud: naamval 2 t/m 4

meervoud: naamval 1 t/m 4

We onderscheiden drie groepen zwakke zelfstandige naamwoorden:

- namen van mannelijke personen en dieren die eindigen op een e;
- bepaalde niet-Duitse mannelijke persoonsnamen;
- een aantal losse woorden.

namen van mannelijke personen en dieren die eindigen op een e:

Deze woorden krijgen net als "der Junge" 7 keer een **n**.

Enkele voorbeelden: der Russe = de rus, der Affe = de aap, der Hase = de haas.

In zinsverband: Ich sprach mit einem Franzosen = Ik sprak met een Fransman.

b. bepaalde niet-Duitse mannelijke persoonsnamen:

Deze namen zijn uit andere talen overgenomen. Je herkent ze aan de klemtoon op de laatste lettergreep. Hieronder staan enkele voorbeelden. De meeste namen eindigen op:

- ant → der Fabrikant = de fabrikant
- at → der Kandidat = de kandidaat
- ent → der Präsident = de president
- ik → der Katholik = de katholiek
- ad → der Kamerad = de kameraad
- aut → der Astronaut = de astronaut
- ist → der Artist = de artiest
- tekt → der Architekt = de architect
- ot → der Pilot = de piloot
- et → der Prophet = de profeet
- graf → der Fotograf = de fotograaf
- urg → der Chirurg = de chirurg
- oph → der Philosoph = de filosoof

	enkelvoud	
1	der	Chaot
2	des	Chaoten
3	dem	Chaoten
4	den	Chaoten

	meervoud	
1	die	Chaoten
2	der	Chaoten
3	den	Chaoten
4	die	Chaoten

Deze persoonsnamen krijgen 7 keer de uitgang **en**.

Voorbeeld: Das ist die Arbeit eines Chaoten = Dat is het werk van een chaoot.

c. een aantal losse woorden:

Hieronder volgen enkele woorden die tot deze groep behoren:

- der Bär = de beer
- der Bauer = de boer
- der Christ = de christen
- der Fürst = de vorst
- der Held = de held
- der Mensch = de mens
- der Prinz = de prins

Uitzondering vormt "der Herr" = "de heer":

	enkelvoud	
1	der	Herr
2	des	Herrn
3	dem	Herrn
4	den	Herrn

	meervoud	
1	die	Herren
2	der	Herren
3	den	Herren
4	die	Herren

Behalve "der Bauer" (→ 7 x n) krijgen deze woorden 7 keer **en**.

Tot slot: er zijn ook nog een paar woorden die **6 x een n** en **1 x ns** als uitgang krijgen:

- der Buchstabe = de letter
- der Name = de naam
- der Gedanke = de gedachte
- der Glaube = het geloof
- der Wille = de wil
- der Funke = de vonk
- der Friede = de vrede

	enkelvoud	
1	der	Name
2	des	Namens
3	dem	Namen
4	den	Namen

	meervoud	
1	die	Namen
2	der	Namen
3	den	Namen
4	die	Namen

Het betrekkelijk voornaamwoord = das Relativpronomen

De verbuiging:

	mannelijk	vrouwelijk	onzijdig	meervoud
1	der	die	das	die
2	dessen	deren	dessen	deren
3	dem	der	dem	denen
4	den	die	das	die

Regel:

- Bepaal de **naamval** van het betrekkelijk voornaamwoord in de **bijzin**¹⁸.
- Zoek op naar welk woord in de **hoofdzin** het betrekkelijk voornaamwoord verwijst (= antecedent) en bepaal het **geslacht**: mannelijk, vrouwelijk, onzijdig of meervoud.
- Kies door de combinatie van regel a en regel b de juiste vorm van het betr. voornaamwoord.

Voorbeeld 1:

Het kind dat hier zit, is ziek. = Das Kind, **das** hier sitzt, ist krank.

hoofdzin	bijzin	hoofdzin
Het kind	dat hier zit,	is ziek.
onzijdig	dat = onderwerp = 1° naamval	

Voorbeeld 2:

De man met wie zij sprak, is oud. = Der Mann, mit **dem**¹⁹ sie sprach, ist alt.

hoofdzin	bijzin	hoofdzin
De man	met wie zij sprak,	is oud.
mannelijk	mit + 3° naamval	

Voorbeeld 3:

De vrouw **van wie de** man dokter is, zegt nooit veel. = Die Frau, **deren** Mann Arzt ist, sagt nie viel.
De vrouw **wier** man dokter is, zegt nooit veel.²⁰

hoofdzin	bijzin	hoofdzin
De vrouw	wier man dokter is,	zegt nooit veel.
vrouwelijk	wier = 2° naamval	

Opmerking:

Vormen als womit, worüber mogen alleen bij dingen en nooit bij personen gebruikt worden:
Das Schiff, **womit / mit dem** er die Reise gemacht hat, ist vorige Woche gesunken.
Das ist ein Künstler, **von dem** ich noch nie gehört habe.

Bijzondere constructies:

- Hij kwam op de dag dat ik geen tijd had. = Er kam **an dem Tag, wo / da / als / an dem** ich keine Zeit hatte.
- Op het ogenblik dat het gebeurde, schrokken we allemaal erg. = **In dem Augenblick, wo / da / als / in dem** es geschah, erschrecken wir alle sehr.
- De manier waarop u dat doet, bevalt me. = **Die Art und Weise, wie / in der** Sie das tun, gefällt mir.
- Op het uur dat het ongeluk gebeurde, was het erg druk op straat. = **Zu der Stunde, wo / da / zu der** der Unfall passierte, herrschte starker Verkehr auf der Straße.

¹⁸ Kenmerkend voor een bijzin is dat de persoonsvorm bijna altijd aan het einde van de zin staat!¹⁹ Als het antecedent een zelfstandig naamwoord is, begint het betrekkelijk voornaamwoord in het Duits **altijd** met een d!!²⁰ Om een goede Duitse zin te krijgen, moet je dus ouderwets Nederlands gebruiken!

Wer en was:

Wer en **was** komen regelmatig voor als samentrekking van **derjenige**, **der** en **dasjenige**, **was**:

Wie dat beweert, begrijpt niets van de zaak.	=	Wer das behauptet, versteht nichts von der Sache.
Wat hij ons beloofd heeft, schijnt hij te zijn vergeten.	=	Was er uns versprochen hat, scheint er vergessen zu haben.

Een hele zin als antecedent:

Als het antecedent een hele zin is, gebruikt ook de Duitser vormen als womit, wodurch enz.:

De lading was goed verzekerd waardoor de schade beperkt bleef.	=	Die Ladung war gut versichert, wodurch der Schaden beschränkt blieb.
---	---	--

Het antecedent is geen zelfstandig naamwoord

Als het antecedent geen zelfstandig naamwoord is, dan gebruiken we in het onzijdig niet das, maar was. Verbuiging: **was – dessen – dem – was**:

Veel wat toen gebeurde, ben ik vergeten.	=	Vieles, was damals geschah, habe ich vergessen.
Dat is alles wat ik me kann herinneren.	=	Das ist alles, dessen ich mich entsinnen (+2) kann.
Het goede waaraan zij haar aandacht schonk, viel hem niet op.	=	Das Gute, dem sie ihre Aufmerksamkeit schenkte, fiel ihm nicht auf.
Dat is het beste wat u kunt doen.	=	Das ist das Beste, was Sie tun können.

Het vragend voornaamwoord = das Interrogativpronomen

We onderscheiden hier drie vragende voornaamwoorden:

- wer = wie
- was = wat
- was für ein = wat voor een

Wer vraagt naar personen:

de verbuiging		
1	wer	Wer geht dort? = Wie loopt daar?
2	wessen	Wessen Buch ist das? = Wiens boek is dat? / Van wie is dat boek?
3	wem	Wem hast du es gesagt? = Wie heb je het gezegd?
4	wen	Wen hast du angerufen? = Wie heb je opgebeld?

Als **wer** onderwerp is, krijgt de persoonsvorm altijd de **hij-vorm** van het werkwoord²¹:

- Wer kommt heute? = Wie komt / komen er vandaag?

Wil je duidelijk aangeven dat je naar meer dan één persoon vraagt, dan voeg je **alles** toe:

- Wer kommt alles heute? = Wie komen er vandaag (allemaal)?

Was vraagt naar zaken / dingen:

de verbuiging		
1	was	Was geschieht morgen? = Wat gebeurt er morgen?
2	wessen	Wessen beschuldigt (+2) man ihn? = Waarvan beschuldigt men hem?
3		
4	was	Was hat er gesagt? = Wat heeft hij gezegd?

De derde naamval wordt bij zaken / dingen altijd omschreven, bijv.:

- Welchem Umstand schreiben Sie dies zu? = Waaraan schrijft u dit toe?
- Welcher Tatsache habe ich dies zu verdanken? = Waaraan heb ik dit te danken?

Was für ein:

De constructie **was für ein**²² moet je opvatten als één geheel. Zij wordt verbogen als het lidwoord **ein**. Für heeft *geen* invloed op de naamval:

Was für ein Mann ist das? = Wat voor een man is dat?

Mit was für **einer** Frau hast du gesprochen? = Met wat voor een vrouw heb je gesproken?

Als er achter "was für ein" geen zelfstandig naamwoord staat, krijgt **ein** de uitgang van de **der-groep**: Er hat ein Auto gekauft. → Was für ein Auto? / Was für eines?

Veel leerlingen halen betrekkelijke en vragende voornaamwoorden door elkaar. Let op het verschil:

vragend voornaamwoord	betrekkelijk voornaamwoord
Er staat <i>geen</i> antecedent in <i>dezelfde</i> zin: Wessen Rad war verschwunden? Wiens fiets was verdwenen?	Er staat <i>wel</i> een antecedent in <i>dezelfde</i> zin: Der Mann, dessen Rad verschwunden war, war wütend. De man wiens fiets verdwenen was, was woedend.
Een vragend voornaamwoord begint altijd met een w : Wem hast du es gegeben? Aan wie heb je het gegeven?	Een betrekkelijk voornaamwoord begint (bijna) altijd met een d : Der Mann, dem ich es gab, ist mein Onkel. De man aan wie ik het gaf, is mijn oom.

²¹ In een zin als: "Wer **sind** diese Leute?" is "diese Leute" onderwerp!!

²² In het meervoud gebruik je natuurlijk geen "ein": Was für Leute sind das?

Het persoonlijk voornaamwoord = das Personalpronomen

enkelvoud										
1	ich	ik	du	jij	er	hij	sie	zij	es	het
2										
3	mir	mij	dir	jou	ihm	hem	ihr	haar	ihm	het
4	mich	mij	dich	jou	ihn	hem	sie	haar	es	het

meervoud								
1	wir	wij	ihr	jullie	sie	zij	Sie	u
2								
3	uns	ons	euch	jullie	ihnen	hun	Ihnen	u
4	uns	ons	euch	jullie	sie	hen	Sie	u

Verwijzingen:

der-woorden	→ er,	ihm,	ihn	: Ich sehe den Hund .	→ Ich sehe ihn .
die-woorden	→ sie,	ihr,	sie	: Dort liegt die Katze .	→ Dort liegt sie .
das-woorden	→ es,	ihm,	es	: Wo spielt das Kind ?	→ Wo spielt es ?
meervoud	→ sie,	ihnen,	sie	: Ich gebe es den Leuten .	→ Ich gebe es ihnen .

Opmerkingen:

de tweede naamval is weggelaten omdat deze bijna nooit meer voorkomt;

let op het verschil tussen een bezittelijk en een persoonlijk voornaamwoord:

Ik geef jullie de boeken.	= Ich gebe euch die Bücher.	[→ euch = persoonlijk voornaamwoord]
Ik pak jullie schriften.	= Ich nehme eure Hefte.	[→ eure = bezittelijk voornaamwoord, want het zegt iets van een zelfstandig naamwoord (→ Hefte)]

let op de vertaling van het Nederlandse woord **je**:

persoonlijk voornaamwoord		
je = jij	→ Kom je ook?	= Kommst du auch?
je = jou (3 ^e naamval)	→ Ik heb het je toch gegeven?	= Ich habe es dir doch gegeben?
je = jou (4 ^e naamval)	→ Heeft zij je nog gezien?	= Hat sie dich noch gesehen?
bezittelijk voornaamwoord		
je = jouw	→ Waar is je boek?	= Wo ist dein Buch?
je = jullie	→ Hebben jullie je tassen al?	= Habt ihr eure Taschen schon?
onbepaald voornaamwoord		
je = men	→ Hoe maak je een cirkel?	= Wie macht man einen Kreis?

Het zwakke werkwoord = das schwache Verb

Zwakke werkwoorden zijn werkwoorden waarvan het voltooid deelwoord op een **t** eindigt.

Voorbeeld: spielen → gespielt.²³

Het voltooid deelwoord van zwakke werkwoorden eindigt in het Duits altijd op een **t** en nooit op een **d**.

Voorbeeld: gespeeld = gespielt.

➤ de tegenwoordige tijd:

Je vindt de stam van een werkwoord door **en** van het werkwoord af te halen.

Voorbeeld: spielen → spiel.²⁴

We onderscheiden in principe twee groepen zwakke werkwoorden:

	normaal	stam eindigend op d of t		uitzonderingen
	spielen	warten		atmen
ich	spiele	warte	ich	atme
du	spielst	wartest !	du	atmest
er	spielt	wartet !	er	atmet
wir	spielen	warten	wir	atmen
ihr	spielt	wartet !	ihr	atmet
Sie/sie	spielen	warten	Sie/si	atmen

- Eindigt de stam *niet* op een t of een d dan moet je dus in de groep *normaal* kijken!
- Tot de groep *normaal* behoren ook de werkwoorden waarvan de stam eindigt op: **x**, **z**, **s**, **ss** en **ß**. Zij krijgen bij **du** echter geen st, maar **t** als uitgang: grüßen → du grüßt.

Enkele werkwoorden krijgen vanwege de uitspraak dezelfde uitgang als “warten”. De belangrijkste zijn:

- atmen = ademen
- begegnen = ontmoeten
- leugnen = ontkennen
- ordnen = ordenen
- öffnen = openen
- rechnen = rekenen
- regnen = regenen
- zeichnen = tekenen

de verleden tijd:

	normaal	stam eindigend op d of t		uitzonderingen
	spielen	warten		atmen
ich	spielte	wartete	ich	atmete
du	spieltest	wartetest	du	atmetest
er	spielte	wartete	er	atmete
wir	spielten	warteten	wir	atmeten
ihr	spieltet	wartetet	ihr	atmetet
Sie/sie	spielten	warteten	Sie/sie	atmeten

➤ de voltooidde tijd:

	normaal	stam eindigend op d of t		uitzonderingen
	gespielt	gewartet		geatmet

- Werkwoorden die eindigen op “ieren” krijgen geen “ge”: studieren → Er hat studiert.
- Werkwoorden met een voorvoegsel (bijv. be, ver) dat niet de klemtoon heeft, krijgen geen “ge”: bezahlen → Er hat die Rechnung bezahlt. Maar: auszahlen → Er hat das Geld ausgezahlt.

➤ de gebiedende wijs:

	normaal	stam eindigend op d of t		uitzonderingen
I	spiel(e)	warte		atme
II	spielt	wartet		atmet
III	spielen Sie	warten Sie		atmen Sie

- I** Je spreekt 1 persoon met de voornaam aan : Peter, warte einen Augenblick!
- II** Je spreekt 2 of meer personen met de voornaam aan : Ilse und Hans, kommt bitte schnell!
- III** Je spreekt 1 of meer personen met “Sie” aan : Herr Lehrer, kommen Sie bitte schnell!

²³ Is een werkwoord in het Nederlands zwak dan geldt dit bijna altijd ook voor het Duits.

²⁴ Eindigt een werkwoord niet op **en** dan haal je alleen de **n** weg. Voorbeeld: dauern → dauer.

haben, sein und werden = hebben, zijn en worden

	haben	sein	werden	werden
	hebben	zijn	worden	zullen
o.t.t.				
ich	habe	bin	werde	werde
du	hast	bist	wirst	wirst
er	hat	ist	wird	wird
wir	haben	sind	werden	werden
ihr	habt	seid	werdet	werdet
sie	haben	sind	werden	werden
Sie	haben	sind	werden	werden
o.v.t.				
ich	hatte	war	wurde	würde
du	hattest	warst	wurdest	würdest
er	hatte	war	wurde	würde
wir	hatten	waren	wurden	würden
ihr	hattet	wart	wurdet	würdet
sie	hatten	waren	wurden	würden
Sie	hatten	waren	wurden	würden
voltooid deelwoord				
	gehabt	gewesen	geworden	-----
gebiedende wijs				
I	habe	sei	werde	-----
II	habt	seid	werdet	-----
III	haben Sie	seien Sie	werden Sie	-----

Onregelmatige werkwoorden = Unregelmäßige Verben

Duitse onregelmatige werkwoorden hebben twee kenmerken:

- in de verleden en voltooid tijd krijgen ze klinkerwisseling;
- het voltooid deelwoord eindigt gewoon op een **t**.

De stamtijden van deze werkwoorden luiden:

Nederlands	Duits	3e persoon o.v.t.	voltooid deelwoord
branden	brennen	brannte	gebrannt
brengen	bringen	brachte	gebracht
denken	denken	dachte	gedacht
kennen	kennen	kannte	gekannt
noemen	nennen	nannte	genannt
rennen	rennen	rannte	gerannt
zenden	senden	sandte / sendete	gesandt / gesendet
wenden	wenden	wandte / wendete	gewandt / gewendet

	voorbeeld: nennen	
	o.t.t.	o.v.t.
ich	nenne	nannte
du	nennst	nanntest
er	nennt	nannte
wir	nennen	nannten
ihr	nennt	nanntet
sie	nennen	nannten
Sie	nennen	nannten

Bij "senden" en "wenden" zijn de zwakke vormen met "e" altijd correct.

De sterke vormen mogen bijv. *niet* gebruikt worden in de volgende gevallen:

wenden = omkeren, in de tegenovergestelde richting gaan:

Er wendete das Fleisch in der Pfanne. = Hij keerde het vlees in de pan.

Sie hat ihr Auto gewendet. = Zij heeft haar auto gekeerd.

zenden = uitzenden van radio-, televisie- en noodsignalen:

Gestern Abend wurde das Hörspiel gesendet. = Gisteravond werd het hoorspel uitgezonden.

Advies: gebruik altijd de zwakke vormen van deze twee werkwoorden!!

De hulpwerkwoorden van modaliteit + weten = die Modalverben + wissen

De zeven werkwoorden die hieronder staan, moet je apart leren, omdat het uitzonderingen zijn:

- let op de verschillende klinkers in de tegenwoordige tijd enkelvoud en meervoud, bijv. ich will ↔ wir wollen;
- let erop dat de uitgangen van **ich** en **er** in de tegenwoordige tijd vervallen, bijv. ich kann_;
- let op het verschil in klinker of umlaut tussen het hele werkwoord en de verleden tijd, bijv. können ↔ ich konnte.

de hulpwerkwoorden van modaliteit + wissen							
	können	dürfen	wollen	mögen	müssen	sollen	wissen
	kunnen	mogen	willen	houden van	moeten	moeten	weten
o.t.t.							
ich	kann	darf	will	mag	muss	soll	weiß
du	kannst	darfst	willst	magst	musst	sollst	weißst
er	kann	darf	will	mag	muss	soll	weiß
wir	können	dürfen	wollen	mögen	müssen	sollen	wissen
ihr	könnt	dürft	wollt	mögt	müsst	sollt	wisst
Sie/sie	können	dürfen	wollen	mögen	müssen	sollen	wissen
o.v.t.							
ich	konnte	durfte	wollte	mochte	musste	sollte	wusste
du	konntest	durftest	wolltest	mochtest	musstest	solltest	wusstest
er	konnte	durfte	wollte	mochte	musste	sollte	wusste
wir	konnten	durften	wollten	mochten	mussten	sollten	wussten
ihr	konntet	durftet	wolltet	mochtet	musstet	solltet	wusstet
Sie/sie	konnten	durften	wollten	mochten	mussten	sollten	wussten
voltooid deelwoord							
	gekonnt	gedurft	gewollt	gemocht	gemusst	gesollt	gewusst

können

in staat zijn:

geleerd hebben:

Sie kann nicht kommen.

Ihr könnt gut Deutsch.

= Zij kan niet komen.

= Jullie kennen goed Duits.

dürfen

toestemming hebben:

Let op: durven = wagen

Sie darf nicht kommen.

Er wagte [es] nicht fortzubleiben.

= Zij mag niet komen.

= Hij durfde niet weg te blijven.

wollen

willen:

Ich will nur dein Bestes.

= Ik wil alleen maar het beste voor je.

mögen

lusten:

aardig vinden:

zin hebben:

mogelijk zijn:

Er mag das Essen nicht.

Ich mag sie nicht.

Er mag nicht ausgehen.

Sie mag Recht haben.

= Hij lust het eten niet.

= Ik mag haar niet.

= Hij heeft geen zin om uit te gaan.

= Misschien heeft ze gelijk.

müssen

onvermijdelijk zijn:

bij een raad:

Alle Menschen müssen sterben.

Du musst etwas ruhiger arbeiten.

= Alle mensen moeten sterven.

= Je moet iets rustiger werken.

sollen

bij een bevel:

vraag aan een ander:

“behoren te”:

“men beweert”:

vertaling van “mocht”:

bij een afspraak:

bij twijfel:

Sollen ist ein fremdes Wollen!

Er soll sofort kommen!

Soll ich das Fenster schließen?

Man soll immer höflich sein.

Er soll reich sein.

Sollte es regnen, so komme ich.

Wir sollten um acht Uhr gehen.

Er sollte es getan haben?!

= Hij moet onmiddellijk komen!

= Moet / Zal ik het raam dichtdoen?

= Je moet altijd beleefd zijn.

= Men beweert dat hij rijk is.

= Mocht het regenen, dan kom ik.

= We zouden om acht uur gaan.

= Hij zou het hebben gedaan?!

wissen

weten:

Weißt du, wie sie heißt?

= Weet jij hoe zij heet?

Het sterke werkwoord = das starke Verb

Sterke werkwoorden zijn werkwoorden waarvan het voltooid deelwoord op **en** eindigt.

Voorbeeld: tragen → getragen.

Zwakke en sterke werkwoorden krijgen in de tegenwoordige tijd in principe dezelfde uitgangen:

de tegenwoordige tijd:

	normaal	stam op d / t	stam op z, s, ss en ß
	schreiben	finden	sitzen
ich	schreibe	finde	sitze
du	schreibst	findest	sitzt !!!
er	schreibt	findet	sitzt
wir	schreiben	finden	sitzen
ihr	schreibt	findet	sitzt
Sie/sie	schreiben	finden	sitzen

opmerking:

- Je moet oppassen als de stamklinker van een sterk werkwoord een **a** of een **e** is!

de tegenwoordige tijd bij stamklinker a:

	stamklinker a
	tragen
ich	trage
du	trägst
er	trägt
wir	tragen
ihr	tragt
Sie/sie	tragen

opmerkingen:

- Sterke werkwoorden met een **a** als stamklinker krijgen in de du-vorm en de er-vorm een umlaut!!
- Zie voor enkele speciale gevallen de volgende bladzijde!

de tegenwoordige tijd bij stamklinker e:

	stamklinker e	
	sprechen	sehen
ich	spreche	sehe
du	sprichst	siehst
er	spricht	sieht
wir	sprechen	sehen
ihr	sprecht	seht
Sie/sie	sprechen	sehen

opmerkingen:

- Sterke werkwoorden met een **e** als stamklinker krijgen in de du-vorm en de er-vorm een **i** of **ie**!!
- De wisseling van e naar i / ie noemen we: **e/i- Wechsel**.
- Regel:
korte e (spreek: è) → i
lange e (spreek: ee) → ie
- Zie voor de uitzonderingen de volgende bladzijde!

de verleden tijd:

	normaal	stam op d / t	stam op z, s, ss, ß en sch
	kommen	finden	essen
ich	kam	fand	aß
du	kamst	fandst	aßest (omgangstaal: aßt)
er	kam	fand	aß
wir	kamen	fanden	aßen
ihr	kamt	fandet	aßt
Sie/sie	kamen	fanden	aßen

opmerkingen:

- Let erop dat in de verleden tijd de **sch** wel tot de sis-klanken wordt gerekend!
- Kijk goed naar de du-vorm bij de sis-klanken!

➤ **de voltooidde tijd:**

Zie voor de voltooidde tijd de lijst met sterke werkwoorden.

➤ **de gebiedende wijs:**

	normaal	stam op d / t	stam op z, s, ss, en ß	stamklinker a	stamklinker e
I	spring(e)	meide	sitz(e)	fahr(e)	sprich
II	springt	meidet	sitzt	fahrt	spricht
III	springen Sie	meiden Sie	sitzen Sie	fahren Sie	sprechen Sie

Opmerkingen over een aantal sterke werkwoorden

Hieronder volgen nog enkele opmerkingen over sterke werkwoorden die *niet* volgens de hoofdregels worden vervoegd:

speciale gevallen							
	raten	halten	laden		geben	nehmen	treten
	raden	houden	laden		geven	nemen	trappen
ich	rate	halte	lade		gebe	nehme	trete
du	rätst	hältst	lädst		gibst	nimmst	trittst
er	rät	hält	lädt		gibt	nimmt	tritt
wir	raten	halten	laden		geben	nehmen	treten
ihr	ratet	haltet	ladet		gebt	nehmt	treten
Sie/sie	raten	halten	laden		geben	nehmen	treten

Opmerkingen:

bij "raten" zou je verwachten: du **rättest**, er **rätet**;
 bij "halten" zou je verwachten: du **hälttest**, er **hältet**;
 bij "laden" zou je verwachten: du **lädest**, er **lädet**;
 bij "geben" schrijf je een "i" terwijl je een "ie" uitspreekt!
 "nehmen" en "treten" wijken wel heel erg sterk af.

speciale gevallen							
	bewegen	gehen	genesen	heben	stehen		gelten
	bewegen	gaan	genezen	tillen	staan		gelden
ich	bewege	gehe	genese	hebe	stehe		gelte
du	bewegst	gehst	genest	hebst	stehst		giltst
er	bewegt	geht	genest	hebt	steht		gilt
wir	bewegen	gehen	genesen	heben	stehen		gelten
ihr	bewegt	geht	genest	hebt	steht		geltet
Sie/sie	bewegen	gehen	genesen	heben	stehen		gelten

Opmerkingen:

bij "bewegen", "gehen", "genesen" en "heben" zou je e/i-Wechsel verwachten;
 bij "gelten" zou je verwachten: du **gilttest**; er **giltet**.

speciale gevallen							
	stoßen	laufen		schaffen		waschen	
	stoten	snel lopen		scheppen		wassen o.t.t.	o.v.t.
ich	stoße	laufe		schaffe		wasche	wusch
du	stößt	läufst		schaffst		wäschst	wuschest
er	stößt	läuft		schafft		wäscht	wusch
wir	stoßen	laufen		schaffen		waschen	wuschen
ihr	stößt	läuft		schafft		wascht	wuscht
Sie/sie	stoßen	laufen		schaffen		waschen	wuschen

Opmerkingen:

"stoßen" en "laufen" hebben geen "a" als stamklinker maar ze krijgen toch twee keer een umlaut;
 bij "schaffen" (→ maken) zou je verwachten: du **schäffst**, er **schäfft**;
 "waschen" is hier vermeld omdat je bij de du-vorm goed moet opletten.

Lijst met de sterke werkwoorden = Verzeichnis der starken Verben

	Nederlands	onbepaalde wijs	3e persoon o.t.t.	3e pers. o.v.t.	voltooid deelw.
1	aanbevelen (aan)raden	empfehlen raten	empfiehlt rät	empfahl riet	empfohlen geraten
	bakken	backen	bäckt, backt	buk, backte	gebacken
	bederven	verderben	verdirbt	verdarb	verdorben
5	bedriegen	betrügen	betrügt	betrog	betrogen
	beginnen	beginnen	beginnt	begann	begonnen
	beginnen	anfangen	fängt an	fang an	angefangen
	beloven	versprechen	verspricht	versprach	versprochen
	beslissen	entscheiden	entscheidet	entschied	entschieden
10	besluiten	beschließen	beschließt	beschloss	beschlossen
	bevallen	gefallen	gefällt	gefiel	gefallen
	bevelen	befehlen	befiehlt	befahl	befohlen
	bewegen	bewegen	bewegt	bewog	bewogen
	bieden	bieten	bietet	bot	geboden
15	binden	binden	bindet	band	gebunden
	blijven	bleiben	bleibt	blieb	geblieben
	breken	brechen	bricht	brach	gebrochen
	buigen	biegen	biegt	bog	gebogen
	bijten	beißen	beißt	biss	gebissen
20	doen	tun	tut	tat	getan
	dragen	tragen	trägt	trug	getragen
	dringen	dringen	dringt	drang	gedrungen
	drinken	trinken	trinkt	trank	getrunken
	dwingen	zwingen	zwingt	zwang	gezwungen
25	eten	essen	isst	aß	gegessen
	fluiten	pfeifen	pfeift	pfiff	gepfeifen
	gaan	gehen	geht	ging	gegangen
	gebeuren	geschehen	geschieht	geschah	geschehen
	gelden	gelten	gilt	galt	gegolten
30	gelukken	gelingen	gelingt	gelang	gelungen
	genezen	genesen	genest	genas	genesen
	genieten	genießen	genießt	genoss	genossen
	geven	geben	gibt	gab	gegeben
	gieten	gießen	gießt	goss	gegossen
35	glijden	gleiten	gleitet	glitt	geglitten
	gooien / werpen	werfen	wirft	warf	geworfen
	graven	graben	gräbt	grub	gegraben
	groeien	wachsen	wächst	wuchs	gewachsen
	grijpen	greifen	greift	griff	gegriffen
40	hangen	hangen	hängt	hing	gehangen
	heffen / tillen	heben	hebt	hob	gehoben
	helpen	helfen	hilft	half	gehoffen
	heten	heißen	heißt	hieß	geheißen
	houden	halten	hält	hielt	gehalten
45	instappen	einsteigen	steigt ein	stieg ein	eingestiegen
	klinken	klingen	klingt	klang	geklungen
	knijpen	kneifen	kneift	kniff	gekniffen
	komen	kommen	kommt	kam	gekommen
	kruipen	kriechen	kriecht	kroch	gekrochen
50	krijgen	bekommen	bekommt	bekam	bekommen
	laden	laden	lädt	lud	geladen
	laten	lassen	lässt	ließ	gelassen
	lenen	leihen	leiht	lieh	geliehen
	lezen	lesen	liest	las	gelesen
55	liegen	lügen	lügt	log	gelogen
	liggen	liegen	liegt	lag	gelegen
	lopen (hard)	laufen	läuft	lief	gelaufen
	lijden	leiden	leidet	litt	gelitten
	lijken	gleichen	gleicht	glich	geglichen
60	mijden	meiden	meidet	mied	gemieden

	<u>Nederlands</u>	<u>onbepaalde wijs</u>	<u>3e persoon o.t.t.</u>	<u>3e pers. o.v.t.</u>	<u>voltooid deelw.</u>
	nemen	nehmen	nimmt	nahm	genommen
	ontvangen	empfangen	empfangt	empfung	empfangen
	roepen	rufen	ruft	rief	gerufen
	ruiken	riechen	riecht	roch	gerochen
65	ruzie maken	streiten	streitet	stritt	gestritten
	rijden / varen	fahren	fährt	fuhr	gefahren
	paardrijden	reiten	reitet	ritt	geritten
	scheppen	schaffen	schafft	schuf	geschaffen
	scheiden	scheiden	scheidet	schied	geschieden
70	scheuren	reißen	reißt	riss	gerissen
	schieten	schießen	schießt	schoss	geschossen
	schreeuwen	schreien	schreit	schrie	geschrie(e)n
	schrikken	erschrecken	erschrickt	erschrak	erschrocken
	schrijven	schreiben	schreibt	schrieb	geschrieben
75	schijnen	scheinen	scheint	schien	geschienen
	slaan	schlagen	schlägt	schlug	geschlagen
	slapen	schlafen	schläft	schief	geschlafen
	sluipen	schleichen	schleicht	schlich	geschlichen
	sluiten	schließen	schließt	schloss	geschlossen
80	slijpen	schleifen	schleift	schliff	geschliffen
	smelten	schmelzen	schmilzt	schmolz	geschmolzen
	smijten	schmeißen	schmeißt	schmiss	geschmissen
	snijden	schneiden	schneidet	schnitt	geschnitten
	spreken	sprechen	spricht	sprach	gesprochen
85	springen	springen	springt	sprang	gesprungen
	staan	stehen	steht	stand	gestanden
	steken	stechen	sticht	stach	gestochen
	stelen	stehlen	stiehlt	stahl	gestohlen
	sterven	sterben	stirbt	starb	gestorben
90	stoppen	halten	hält	hielt	gehalten
	stoten	stoßen	stößt	stieß	gestoßen
	strijken	streichen	streicht	strich	gestrichen
	stromen	fließen	fließt	floss	geflossen
	stijgen	steigen	steigt	stieg	gestiegen
95	trappen / stappen	treten	tritt	trat	getreten
	treffen	treffen	trifft	traf	getroffen
	trekken	ziehen	zieht	zog	gezogen
	uitnodigen	einladen	lädt ein	lud ein	eingeladen
	vallen	fallen	fällt	fiel	gefallen
100	vangen	fangen	fängt	fang	gefangen
	verbergen	verbergen	verbirgt	verbarg	verborgen
	verdwijnen	verschwinden	verschwindet	verschwand	verschwunden
	vergeten	vergessen	vergisst	vergaß	vergessen
	verzoeken	bitten	bittet	bat	gebeten
105	vinden	finden	findet	fand	gefunden
	vliegen	fliegen	fliegt	flog	geflogen
	vluchten	fliehen	flieht	floh	geflohen
	vriezen	frieren	friert	fror	gefroren
	wassen	waschen	wäscht	wusch	gewaschen
110	winnen	gewinnen	gewinnt	gewann	gewonnen
	worstelen	ringen	ringt	rang	gerungen
	wrijven	reiben	reibt	rieb	gerieben
	wijken	weichen	weicht	wich	gewichen
	wijzen	weisen	weist	wies	gewiesen
115	zien	sehen	sieht	sah	gesehen
	zingen	singen	singt	sang	gesungen
	zinken	sinken	sinkt	sank	gesunken
	zitten	sitzen	sitzt	saß	gesessen
	zwemmen	schwimmen	schwimmt	schwamm	geschwommen
120	zwijgen	schweigen	schweigt	schwieg	geschwiegen

De aanvoegende wijs = der Konjunktiv

We onderscheiden de twee begrippen Konjunktiv I en Konjunktiv II:

Konjunktiv I							
	lernen		dürfen	fahren	lesen	nehmen	sein
	lernen		mogen	rijden	lezen	nemen	zijn
ich	lerne		dürfe	fahre	lese	nehme	sei
du	lernest		dürfest	fahrest	lesest	nehmest	seiest
er	lerne		dürfe	fahre	lese	nehme	sei
wir	lernen		dürfen	fahren	lesen	nehmen	seien
ihr	lernet		dürfet	fahret	leset	nehmet	seiet
Sie/sie	lernen		dürfen	fahren	lesen	nehmen	seien

Opmerkingen:

achter de stam van het werkwoord komen dus de uitgangen: e, est, e, en, et, en;
de hulpwerkwoorden van modaliteit (→ bijv. dürfen) verliezen in het enkelvoud de umlaut niet;
de verschijnselen a-umlaut (→ bijv. fahren) en e/i-Wechsel (→ bijv. lesen, nehmen) treden niet op;
"sein" is het enige werkwoord dat afwijkende vormen heeft!

Je gebruikt Konjunktiv I in de volgende gevallen:

1. **een vervulbare wens** → Es lebe die Königin! = Leve de koningin!
2. **een aansporing** → Gehen wir! = Laten we gaan!
3. **een advies** → Man sei auf der Hut. = Wees op je hoede.
4. **de indirecte rede** → Er fragte mich, was ich wisse. = Hij vroeg me wat ik wist.

Konjunktiv II							
	lernen	warten		dürfen	fahren	haben	sein
	lernen	warten		mogen	rijden	hebben	zijn
ich	lernte	wartete		dürfte	führe	hätte	wäre
du	lernstest	wartetest		dürftest	führest	hättest	wärest
er	lernte	wartete		dürfte	führe	hätte	wäre
wir	lernten	warteten		dürften	führen	hätten	wären
ihr	lerntet	wartetet		dürftet	führet	hättet	wäret
Sie/sie	lernten	warteten		dürften	führen	hätten	wären

Opmerkingen:

zwakke werkwoorden (→ bijv. lernen, warten) krijgen de gewone vormen van de verleden tijd.
de hulpwerkwoorden van modaliteit (→ bijv. dürfen) en "wissen" krijgen een umlaut op de vorm van de verleden tijd (bijv. ich durfte → ich **dürfte**, ich wusste → ich **wüsste**).

Sterke werkwoorden krijgen indien mogelijk een umlaut (bijv. ich fuhr → ich **führe** maar: ich schrieb → ich **schriebe**, want op de "ie" kan nooit een umlaut komen).

De Konjunktiv-vormen van "haben" en "sein" komen zeer vaak voor.

- De Konjunktiv-vormen van sommige sterke werkwoorden worden meestal omschreven.
Enkele voorbeelden: ich flöhe → ich würde fliehen; ich hülfe → ich würde helfen
- In zinnen die op de toekomst betrekking hebben, wordt gewoonlijk de omschrijving met "würde" gebruikt: Wenn ich **morgen** gehen würde, wäre das noch früh genug.

Leer de volgende Konjunktiv-vormen goed uit je hoofd:

ich könnte	= ik zou kunnen	ich wüsste	= ik zou weten	ich kennte	= ik zou kennen
ich dürfte	= ik zou mogen	ich hätte	= ik zou hebben	ich rennte	= ik zou rennen
ich möchte	= ik zou graag willen	ich wäre	= ik zou zijn	ich nennte	= ik zou noemen
ich müsste	= ik zou moeten	ich würde	= ik zou worden	ich brennte	= ik zou branden
ich sollte	= ik zou moeten	ich brächte	= ik zou brengen	ich sendete	= ik zou zenden
ich wollte	= ik zou willen	ich dächte	= ik zou denken	ich wendete	= ik zou wenden

Voorkom dubbelzinnigheid en wijk indien nodig uit naar "würde":

- Wenn sie Peter anrufen würden, wartete er. = Als ze Peter zouden opbellen, zou hij wachten.
 Wenn sie Peter anriefen, wartete er. = Als ze Peter opbelden, wachtte hij. → steeds weer

Je gebruikt Konjunktiv II in de volgende gevallen:

1. bij een voorzichtige / beleefde formulering:

- Hätten Sie jetzt vielleicht Zeit für mich? = Zou u nu misschien tijd voor mij hebben?
 Herr Ober, ich möchte ein Bier. = Ober, ik zou graag één bier willen hebben.
 Da dürften Sie sich geirrt haben. = Daarin zou u zich vergist kunnen hebben.

2. bij twijfel:

- Ich hätte das gesagt? = Ik zou dat hebben gezegd?
 Er sollte es gewusst haben? = Hij zou het hebben geweten?

3. bij een niet-werkelijkheid:

- Hättest du nur / bloß / doch gewartet! = Had je maar gewacht!
 Ich käme, wenn ich Zeit hätte. = Ik zou komen, als ik tijd had / zou hebben.
 [→ Maar ik heb geen tijd, dus ik kom niet.]
 Ich komme, wenn ich Zeit habe. = Ik kom als ik tijd heb.
 [→ Zodra ik tijd heb, kom ik. Dus: geen Konjunktiv!]

Regels voor de indirecte rede:

a. Staat de voorzin in de tegenwoordige tijd, dan komt er in de indirecte rede geen Konjunktiv:

- Er **sagt**: "Ich bin krank." → Er sagt, dass er krank **ist**.

Je gebruikt echter wel een Konjunktiv als de bijzin de zinsvolgorde van de hoofdzin krijgt:

- Er **sagt**: "Ich bin krank." → Er sagt, er **sei** krank.

c. Bij een voorzin in de verleden of voltooid tijd komt er in de indirecte rede wel een Konjunktiv:

- Er **sagte**: "Ich **bin** krank." → Er sagte, dass er krank **sei**.
- Er **hat gesagt**: "Ich **bin** krank." → Er hat gesagt, dass er krank **sei**.
- Er sagte: "Ich **war** krank." → Er sagte, dass er krank **gewesen sei**.
- Er sagte: "Ich **bin** krank **gewesen**." → Er sagte, dass er krank **gewesen sei**.

d. Is het onderwerp van de voorzin "ik" of "wij" dan volgt er in de indirecte rede geen Konjunktiv:

- **Ich** fragte ihn: "Hast du Zeit?" → Ich fragte ihn, ob er Zeit **hatte**.

Vallen Konjunktiv I en Indikativ samen, dan *moet* je Konjunktiv II gebruiken:

- Er behauptete: "Du hast sie betrogen." → Er behauptete, dass ich sie betrogen **hätte**. (niet: habe!)

f. Een Konjunktiv in de directe rede blijft een Konjunktiv in de indirecte rede:

- Er rief: "Das **wäre** schön!" → Er rief, dass das schön **wäre**.

g. Een gebiedende wijs in de directe rede wordt in de indirecte rede met "sollen" omschreven:

- Er befahl mir: "Geh weg!" → Er befahl mir, dass ich weggehen **solle**.

Een verzoek in de directe rede wordt in de indirecte rede met "mögen" omschreven:

- Er bat mich: "Komm bitte bald zurück." → Er bat mich, dass ich bald zurückkommen **möge**.

Verander indien nodig de tijdsaanduiding: morgen → am nächsten Tag; gestern → am vorigen Tag

- Er sagte: "Ich darf **morgen** kommen." → Er sagte, dass er **am nächsten Tag** kommen dürfe.

Tegenwoordig wordt steeds vaker Konjunktiv II gebruikt in plaats van Konjunktiv I:

- Er sagte: "Ich **bin** krank." → Er sagte, dass er krank **sei / wäre**.

Vroeger betekende "Er sagte, dass er krank **wäre**." dat je aan deze uitspraak twijfelde.

"Er sagte, dass er krank **sei**." was dan een objectieve weergave van de woorden van iemand anders. Tegenwoordig is dit verschil niet meer zo duidelijk aan te geven.

De vertaling van "alsof":

alsof = als → de Konjunktiv is verplicht: Er sieht aus, als sei / wäre er krank.

alsof = als ob → de Konjunktiv is niet verplicht: Er sieht aus, als ob er krank ist / sei / wäre.

De woordvolgorde = die Wortfolge**Hoofdzin en bijzin**

In een hoofdzin kun je tussen het onderwerp en de persoonsvorm (= het verbogen werkwoord) geen ander zinsdeel plaatsen:

Van:	Er fährt zur Schule.	= Hij rijdt naar school.
Kun je <i>niet</i> maken:	Er morgen fährt zur Schule.	= Hij morgen rijdt naar school.

In een bijzin kun je wel een ander zinsdeel tussen onderwerp en persoonsvorm plaatsen:

Van:	Er sagt, dass er kommt.	= Hij zegt dat hij komt.
Kun je <i>wel</i> maken:	Er sagt, dass er morgen kommt.	= Hij zegt dat hij morgen komt.

woordvolgorde van de werkwoordsvormen

Onthoud de volgende regels:

In de bijzin staat de persoonsvorm zo ver mogelijk achteraan:

Er fragt, ob ich kommen kann .	= Hij vraagt of ik kan komen .
---------------------------------------	---------------------------------------

Zowel in de hoofdzin als in de bijzin worden twee infinitieven²⁵ omgedraaid:

Ich habe ihn nicht kommen sehen .	= Ik heb hem niet zien komen .
--	---------------------------------------

Als de persoonsvorm in de bijzin wordt gecombineerd met twee infinitieven, staat de persoonsvorm vóór de beide infinitieven en dus niet achteraan:

Er behauptet, dass er hat kommen wollen .	= Hij beweert dat hij heeft willen komen .
--	---

Bestaat het gezegde in een hoofdzin uit meer dan één werkwoord, dan staan de werkwoorden zo ver mogelijk uit elkaar:

Er war an der Geschichte interessiert .	= Hij was geïnteresseerd in de geschiedenis. Hij was in de geschiedenis geïnteresseerd.
---	---

²⁵ infinitief = hele werkwoord

De komma = das Komma

Enkele regels voor het gebruik van de komma in het Duits:

Hoofdzinnen worden door komma's van elkaar gescheiden:
Ich wollte früh aufstehen, aber ich habe mich verschlafen.

De komma ontbreekt als **und** of **oder** twee hoofdzinnen verbindt:
Wir müssen durchhalten oder wir sind verloren.

Bijzinnen worden door komma's van hoofdzinnen gescheiden:
Du kannst (davon) überzeugt sein, dass ich morgen komme.

Bijzinnen worden door een komma van andere bijzinnen gescheiden:
Ich wusste nicht, dass Sie im Ausland waren, als ich Sie besuchen wollte.

De komma ontbreekt wanneer **und** of **oder** twee bijzinnen verbindt:
Wir erwarten, dass er die Ware liefert oder dass er das Geld zurückzahlt.

Tussenzinnen staan tussen komma's:
Besonders beim Verkauf dieser Waren spielt die Verpackung, wie Ihnen zweifellos bekannt sein wird, eine große Rolle.

Voor een **beknopte bijzin** (→ zu + infinitief) staat geen komma:
Wir sind immer bereit Ihnen zu helfen.

Om misverstanden te vermijden, wordt soms wel een komma toegevoegd:
Wir empfehlen[,] ihm nichts zu sagen. ↔ Wir empfehlen ihm[,] nichts zu sagen.

Voor een toelichting met **und zwar**, **zum Beispiel**, **nämlich** en **und das** staat een komma:
Ich werde kommen, und zwar bald.
In Deutschland gibt es viele Großstädte, z.B. Hamburg.
Er gab nicht nach, und das mit Recht.
Er kommt immer früh nach Hause, nämlich um 4 Uhr.

